

58 en 59 het merendeel der planten verdrongen en slechts enkele bloeiende ex.
Sparganium erectum ssp. *erectum* (Grote egelskop). 59: 1 Ex. langs oever.
Tussilago farfara (Klein hoefblad). Vóór 55 twee groeiplaatsen. 57: Hier en daar langs oevers. 58: Op vele plaatsen gevestigd. 59: Stationair.
Typha angustifolia (Kleine lisdodde). 59: Plaatselijk langs oevers van de meest zuidelijke pan.
T. latifolia (Grote lisdodde). 58: Hier en daar gevestigd langs oevers en op kwelbodem, uitsluitend zuidelijk plassengebied. 59: Nieuwe vestigingen en sterke vegetatieve uitbreiding.
Veronica beccabunga (Beekpunge). 59: 2 Groepen in ondiep water langs oever.

V. catenata (Rode water-ereprijs) ¹⁾. 57: Ettelijke ex. op kwelbodem. 58: Uitbreiding op zelfde groeiplaats. 59: Ook elders op verschillende plaatsen.

Voor de controle van determinaties betuig ik Dr. S. J. van Ooststroom en de heer Th. J. Reichgelt opnieuw mijn dank. Zeer erkentelijk ben ik de Duinwaterleiding van 's-Gravenhage voor de spontane medewerking.

¹⁾ In Boerboom 1958a en b als *V. anagallis-aquatica* (Water-ereprijs).

Litteratuur:

- Boerboom, J. H. A. 1958a. Inventarisatie van de hogere planten van het Haagse duingebied. D.L.N. 61: 18—23.
 — 1958b. Wijzigingen in flora en vegetatie der Haagse duinen ten gevolge van de bevoeiing met rivierwater. D.L.N. 61: 25—31.
 — 1958c. Begroeiing en landschap van de duinen onder Scheveningen en Wassenaar van omstreeks 1300 tot heden. In: Beplanting en recreatie in de Haagse duinen. Rapport van de Adviescommissie Duinbeplanting. I.T.B.O.N. 39. *Belmontia II Ecology*, fasc. 3, 12.
 Brandhorst, A. L. 1930. Meijendelonderzoek. Botanische Afdeling. Hoogere planten. D.L.N. 34: 371—378, 397—401; 35: 21—44.
 Eeden, F. W. van. 1877. Lijst der planten die in de Nederlandsche Duinstreken gevonden zijn. N.K.A. 2de serie, 1: 360—451.
 Gurck, A. J. 1948. De toekomstige watervoorziening van 's-Gravenhage. Het Lek-duinplan. De Ingenieur. Plantenkaartjes I.V.O.N. 1951. *Menyanthes trifoliata* L. N.K.A. 58: 99.
 Prodrum Florae Batavae. Uitg. Ned. Bot. Ver. 1901—'16.
 Sipkes, C. 1959. Nieuwe groeiplaatsen door grondverzet. Correspondentieblad t.d.v. de floristiek en het vegetatie-onderzoek van Nederland 13: 140—141.
 Van Lek naar Duin. 1955. Uitg. Duinwaterleiding van 's-Gravenhage.
 Vuyck, L. 1898. De plantengroei der duinen.
 Woltersen, J. F. 1960. *Populus nigra* L. in Nederland. Ned. Bosb. Tijdschr. (In voorbereiding).

De huidige stand van de Bonte vliegenvanger in Gelderland

CHR. VAN ORDEN en R. A. MOOSER.

Reeds lang was bekend dat de Bonte vliegenvanger (*Ficedula h. hypoleuca*) in Gelderland broedde. Haverschmidt noemt in zijn Faunistisch overzicht van de Nederlandse broedvogels (1943) reeds 5 bekende

broedplaatsen: Wageningen, Velp, Zutphen, Gendringen en Winterswijk (fig. 1). Het broeden in Zutphen dateert reeds van 1927 (Jaarbericht C.N.V.). In Wageningen was het broeden van de Bonte

vliegenvanger in 1928 bekend (Ardea 18), in Velp in 1938 (verslag Ornithologische afdeling Planteziektenkundige Dienst), in Gendringen in 1930 (Wolda: Studies vogels en hun omgeving) en in Winters-

Fig. 1. Bekende broedplaatsen van de Bonte vliegenvanger in 1943. Ontleend aan Haverschmidt, *Faunistisch overzicht van de Nederlandse broedvogels* (1943).

wijk in 1941 (Van Oordt). Sindsdien is de stand flink vooruitgegaan, niet alleen op de reeds bekende, maar ook op „nieuwe” broedplaatsen. Vorden, Voorst en Apeldoorn vormen hier sprekende voorbeelden van. Aan de hand van diverse tochten die wij in de provincie Gelderland gemaakt hebben en met de onmisbare hulp van vele andere waarnemers is ons het volgende van de broedvogelstand bekend geworden.

De Achterhoek.

De broedvogelstand op de oude reeds bekende broedplaatsen Gendringen en Winterswijk is niet sensationeel vooruitgegaan. Ofschoon er in 1941 in Winterswijk al verscheidene broedgevallen bekend waren, viel de stand in 1959 niet mee. Met zekerheid werden 7 bezette nesten genoteerd. Wel werden nog enkele zingende mannetjes gehoord, doch die waren kennelijk niet gepaard. In Gendringen konden we

het in mei 1959 niet verder brengen dan 4 paartjes. In Zutfen echter was de stand merkbaar vooruitgegaan. In Zutfen met wijde omgeving (Eefde—Warnsveld—Gorsselse hei) hebben in 1959 tenminste 21 paren gebroed.

Van de nieuwe broedplaatsen is Vorden stellig de belangrijkste van geheel Gelderland. Maar liefst 47 paren hebben hier in 1959 gebroed. Dit is ongetwijfeld voor een belangrijk deel te danken aan de activiteit van de afdeling Zutfen van de N.J.N. In 1957 werden door deze afdeling in Vorden (Leopoldshoeve) 15 kasten opgehangen. Hiervan werden er 3 of 4 bezet door Bonte vliegenvangers. In 1958 hingen er 50 kasten. Toen steeg het aantal broedparen tot 18. In 1959 werd het aantal kasten opgevoerd tot 75. Er nestelden toen 25 paartjes in deze kasten. Ondanks deze uitbreiding van het nestkastenaantal heerste er nog een ware woningnood. Er werden toen begin mei 1959 nog 15 conservenblikjes opgehangen, waarvan er meteen 13 door Bonte vliegenvangers bezet werden. Bovendien broedden er in het dorp Vorden nog tenminste 10 paren.

Verdere broedplaatsen zijn: Zevenaar: 1 paartje, Terborg: zeker 1 paartje, Doetinchem: zeker 3 paartjes, De Steeg: zeker 2 paartjes, Groenlo: 2, wellicht 3 broedparen, Borculo: 3 paartjes, Ruurlo: 1 paartje, Laren: 2 paartjes, Aalten: 1, waarschijnlijk 2 paartjes, Hummelo: 2 paartjes. In het totaal hebben er in 1959 in de Achterhoek minstens 97, hoogstwaarschijnlijk wel meer dan 100 paren gebroed. De belangrijkste broedplaatsen in de Achterhoek zijn dus Vorden met 47 paren en Zutfen en omgeving met 21 paren.

De Veluwe.

Ook de stand van de oude broedplaatsen op de Veluwe, Wageningen en Velp, was

in 1959 qua aantal broedparen niet meer toonaangevend. In Wageningen broedden weliswaar 6 paartjes, in Velp daarentegen slechts 2.

De beste broedplaats in 1959 was stellig Apeldoorn. Met de naaste omgeving (Berg en Bos, Wiessel, Greutel en Niersen) telde het 26 broedparen. Vergeleken met 1944 (Ardea 34 no. 4) toen 2 paartjes in Apeldoorn gebroed hebben, is de stand dus flink vooruitgegaan. Verdere broedplaatsen op de Veluwe, behalve Wageningen, Velp en Apeldoorn, zijn: Nunspeet: 2 paartjes, Harderwijk: 2 paartjes, Ermelo: 1 paartje, Putten: 1 paartje, Elspeet: 1 paartje, Epe: 2 paartjes en bij Oldenbroek 1 paartje. Voorts hebben in Arnhem (Park Sonsbeek) minstens 6 paartjes gebroed, in Wolfheze waarschijnlijk 1 paartje, in Ede 1 paartje en in Hoenderlo 1 paartje. Op het zuidelijk deel van de Hoge Veluwe (Kemperberg) hebben 2 paartjes gebroed, terwijl voorts in Dieren nog een waarschijnlijk broedgeval genoteerd werd. In Voorst hebben 6 paartjes gebroed.

De vooruitgang van de Bonte vliegenvanger is echter zeer plaatselijk. Alhoewel de stand in Apeldoorn vergeleken met 1944 goed vooruitgegaan is, zijn er andere plaatsen, bv. Harderwijk, Nunspeet en Hoenderlo, waar de soort weinig vooruitgang heeft geboekt. In 1948 broedde in Harderwijk 1 paartje, in 1959: 2. Ook was de soort in 1948 bekend uit Hoenderlo, in 1959 was er nog steeds 1 paartje. De vooruitgang van de Bonte vliegenvanger gaat dan ook op de Veluwe ogenschijnlijk langs vreemde wegen. In biotopen waarvan men denkt: „Hier kunnen toch gemakkelijk Bonte vliegenvangers voorkomen”, blijkt de soort helemaal niet aanwezig te zijn, terwijl ze in een andere streek, vrijwel niet verschillend als biotoop, in flink aantal wordt aangetroffen. In

Apeldoorn vormen Berg en Bos en het Koninklijk Park hier goede voorbeelden van.

In het totaal hebben op de Veluwe in 1959 tenminste 64 paartjes gebroed.

Fig. 2. De huidige broedvogelstand van de Bonte vliegenvanger (1959).

De Betuwe.

Over de Betuwe kunnen we kort zijn. Alleen in Nijmegen hebben in 1959 2 paartjes met zekerheid gebroed, terwijl in Geldermalsen zeer waarschijnlijk een paartje gebroed heeft. Overigens heeft de Betuwe maar een beperkt aantal gebieden die overeenkomen met het biotoop van de Bonte vliegenvanger.

In het totaal hebben in Gelderland minstens 163 paartjes gebroed. Hoogstwaarschijnlijk is dit aantal echter groter, daar het vrijwel onmogelijk is om alle nesten te ontdekken. Als reden van de toename van deze soort mag o.i. de voorkeur voor het broeden in nestkasten worden genoemd. Zelfs in terreinen waar boomholtes aanwezig zijn, worden vaak nestkasten geprefereerd. Slechts twee maal hebben we een nest in een boomholte gezien en wel in 1959 in het park Sonsbeek bij Arnhem. Hier hadden 2 paartjes hun nesten gemaakt in holtes veroorzaakt door bom- of granaatsplinters.

Ofschoon het in het bestek van dit artikelje niet direct op zijn plaats is, kunnen we het toch niet nalaten de juistheid van de wetenschappelijke subspecifieke naam te betwijfelen. We geloven niet dat men een overdreven „Splittercomplex” hoeft te bezitten om te betwijfelen of het juist is dat zowel Scandinavische als Nederlandse Bonte vliegenvangers onder de naam *Ficedula hypoleuca hypoleuca* te boek staan.

Nog nooit hebben we een absoluut zwart-witte Bonte vliegenvanger gezien, die bevestigd inheems was: 90 % van de Nederlandse Bonte vliegenvangermannetjes zijn voor ons gevoel bruin-wit met een zwart waasje op de vleugels en bovenrug. De overige 10 % van de mannetjes gaan wat verder en hebben ook een zwart waas op

de kop en onderrug, zonder echter absoluut zwart-wit te worden. Het enige, dat van de Nederlandse Bonte vliegenvangermannetjes zwart-wit is, is de staart. Heel duidelijk demonstreert zich het verschil in kleur als we noordelijke vogels op de trek zien in gezelschap van inheemse vogels die reeds met de nestbouw bezig zijn en waarvan we dus met zekerheid weten dat we met Nederlandse vogels te doen hebben.

Maar we laten uiteraard de beslissing van deze, misschien wat gewaagde veronderstelling, graag aan ter zake kundiger personen over.

Last not least rest ons allen, die aan de totstandkoming van dit overzicht hebben bijgedragen, hartelijk te danken voor hun zeer gewaardeerde medewerking.

Vragen en korte mededelingen

Verspreiding van de Adder. Over de verspreiding van de Adder in Nederland kan ik nog enkele aanvullingen geven uit de jaren 1920—'24. In de eerste plaats kwam hij toen voor in het Spaarbankbos te Pesse bij Hoogeveen. Verder werd hij enkele malen waargenomen te Hollandsche Veld (tussen Hoogeveen en Coevorden). Daar heb ik ook eens gezien hoe een Adder al zwemmende een wijk tussen twee bospercelen overstak. De kop werd boven water gehouden. Vergissing is uitgesloten, want ik hield in die tijd Ringslangen.

S. J. DIJKSTRA.

Verzoek om medewerking bij het onderzoek van het doodvliegen van vogels tegen glas. Tijdens de 11e internationale conferentie van het Conseil International pour la Préservation des Oiseaux (C.I.P.O.), in 1958 te Helsinki gehouden, werd aan de vertegenwoordigers van de aangesloten landen verzocht voor de eerstvolgende conferentie (1961) gegevens te verzamelen omtrent de omvang van het doodvliegen van vogels tegen glas (ramen, glaswanden).

Deze kwestie werd aan de orde gesteld door de gedelegeerde van Zwitserland in verband met de grote aantallen vogels, die in dat land jaarlijks de dood vinden door het aanvliegen tegen glas, en de

vraag, wat men ter voorkoming eventueel zou kunnen doen.

Op verzoek van de Nederlandse Sectie van de C.I.P.O. verzamelt het R.I.V.O.N., Soestdijkseweg 33 Noord te Bilthoven, gegevens, met het doel voor 1961 een rapport samen te stellen over de verhoudingen in Nederland.

Allen, die willen medewerken, wordt verzocht de hier navolgende vragen in te vullen en het antwoord te zenden aan het R.I.V.O.N. De gegevens over 1959 (en voorgaande jaren) het liefst in januari 1960, de gegevens over 1960 in januari 1961.

1. Vlogen er bij uw weten in uw woning in de loop van 1958 (1959) wel eens vogels tegen de ramen? Zodat dood of ernstige verwonding daarvan het gevolg was?
2. Welke soorten betrof het en welke aantallen? (onbekend als zodanig vermelden) 1958
Soorten:
Aantallen:
3. Wat is de aard van de woning waarop uw gegevens betrekking hebben? (flat, woning in een gesloten rij, vrijstaande of ten dele vrijstaande woningen in een rij, woning in villawijk, vrij-